16

Jhyfyrklglzukekrks=e&‡

प्रियशिक्षार्थिनः विगतपाठे भवन्तः देव्याः ललितायाः १००० नामसु कानिचन नामनि अजानन्। अस्मिन् पाठे तासाम् अन्यनाम्नां विषये ज्ञास्यामः।

mÌs';kfu

इमं पाठं पठित्वा भवन्तः शक्ष्यन्ति–

- श्रीललितासहस्रनामस्तोत्रे प्रदत्तानां मन्त्राणां शुद्धोच्चारणं कर्त्तुम्य
- देव्याः ललितायाः विशेषताः अवबोधयितुम्य
- देव्याः ललितायाः नाम्नाम् अर्थं ज्ञातुम्।

d{kk & 8

fVIi.kh

16.1 Jhyfyrk lglukeLrks=e ¼fååf&ff...½

dkyjkR;kfn&'kä;k?k&ko`rk fLuX/kknufç;k A
egkohjsUæ&ojnk jkfd.;Eck&Lo:fi.kh AA fååfAA

491) कालरार्त्यादिशक्त्यौघावृता – सा या कालरात्र्यादिशक्तिभिरावृता अस्ति ।

492) स्निग्धौदनप्रिया – सा या घृतमिश्रितम् ओदनं भोक्तुं स्पृहयति।

493) महावीरेन्द्रवरदा – महानायकेभ्यः वरदानं ददाति उत् महर्षिभ्यो वरदानं ददाति।

494) राकिण्यम्बास्वरूपिणी – या राकिण्याः अम्बास्वरूपा अस्ति।

ef.kiwjkCt&fuy;k onu=;&la;qrk A
otzkfndk;q/kksirk Mke;kfnfHkjko`rk AA få„AA

495) मणिपूराब्जनिलया – या दशबिसतन्तुवते कमले निवसति।

496) वदनत्रयसंयुता –सा यस्याः वदनत्रयम् अस्ति।

497) वज्रादिकायुधोपेता – सा यस्याः पार्श्वे वज्रादि–आयुधाः सन्ति।

498) डामर्यादिभिरावृता – सा या डामर्यादिभिः देवीभिः आवृता अस्ति।

jäo.kk ekl fu"Bk xMkUu&çhr&ekulk A
leLrHkä&l[knk ykfdU;Eck&Lo:fi.kh AA få…AA

499) रक्तवर्णा – सा या रक्तवर्णयुता अस्ति।

500) मांसनिष्ठा – सा या जीवितप्राणिषु मांसस्य प्रतिनिधित्वं करोति।

501) गुडान्नप्रीतमानसा – सा या गुड्मिश्रम् ओदनम् इच्छति।

502) समस्तभक्तसुखदा – या समग्रान् भक्तान् सुखयति।

503) लाकिन्यम्बास्वरूपिणी – सा लाकिन्याः अम्बारूपेण प्रसिद्धा अस्ति।

Lokf/k"BkukEcqt&xrk proä&eukgjk A
'kyk|k;q/k&lEiUuk ihro.kk·frxfork AA få†AA

504) स्वाधिष्ठानाम्बुजगता – या स्वाधिष्ठाननामके कमलचक्रे स्थिता अस्ति।

504) चतुर्वक्त्रमनोहरा – यस्याः पार्श्वे चत्वारि मनोहराणि आननानि सन्ति।

504) शूलाद्यायुधसम्पन्ना – या शूलादि आयुधैः सम्पन्ना अस्ति।

504) पीतवर्णा – सा या पीतवर्णयुता अस्ति।

504) अतिगर्विता – या गर्वेण मानिता अस्ति।

d{kk & 8

fVIi.kh

e~nkfu"Bk e/kqçhrk cfU/kU;kfn& lefUork A
n/;Uuk lä&ân;k dkfduh& : i&/kkfj.kh AA få‡AA

509) मेदोनिष्ठा – सा या वसायुक्ता अस्ति।

510) मधुप्रीता – यस्यै मधु प्रियम् अस्ति।

511) बन्धिन्यादिसमन्विता – सा या बन्धिन्यादिशक्तिभिः आवृता स्यात्।

512) दध्यन्नासक्तहृदया – सा यस्यै दध्योदनं प्रियमस्ति।

513) काकिनीरूपधारिणी – सा या काकिनी इव दृश्यते।

e~yk/kkjkEcqtk:<k i¥p&oäk·fLFk& lfLFkrk A
v³dq'kkfn&çgj.kk ojnkfn&fu"kforkk AA få^AA

514) मूलाधाराम्बुजारूढा – सा या मूलाधारचक्रकमले विराजिता अस्ति।

515) पञ्चवक्त्रा – या पञ्चवक्त्रस्वरूपा अस्ति ।

516) अस्थिसंस्थिता – सा या अस्थिषु निवसति।

517) अङ्कुशादिप्रहरणा – या अङ्कुशादि आयुधवती अस्ति।

518) वरदादिनिषेविता – वरदादिशक्तिभ्यो या आवृता अस्ति।

e~nxknuk lä&fpÙkk lkfdU;Eck&Lo : fi.kh A
vkKk&pØkCt&fuy;k 'kqDyo.kkZ "kMkuuk AA få‰AA

519) मुद्गौदनासक्तचित्ता – सा या मुद्गदलान्नेन सह ओदनं भुङ्क्ते।

520) साकिन्यम्बास्वरूपिणी – साकिन्याः अम्बारूपेण या प्रसिद्धा अस्ति।

521) आज्ञाचक्राब्जनिलया – या आज्ञाचक्ररूपे कमले विराजिता अस्ति।

522) शुक्लवर्णा – या धवलवर्णा अस्ति।

523) षडानना – यस्याः षट् मुखानि सन्ति।

eTtklLFkk glorh&eq[;&'kfä&lefUork A

gfjækUud&jfldk gkfduh&:i&/kkfj.kh AA få‹AA

524) मज्जासंस्था – सा या मज्जायां निवसति।

525) हंसवतीमुख्यशक्तिसमन्विता – सा या हंसवत्यादिशक्तिभिः समन्विता अस्ति।

526) हरिद्रान्नैकरसा – यस्यै हरिद्रया सह ओदनं प्रियम् अस्ति।

527) हाकिनीरूपधारिणी – या हाकिन्याः रूपं दधाति।

lglny&ineLFkk lo&o.kkZi&'kkfHkrk A

lokZ;q/k/kjk 'kqDy&lafLFkrk lorkseq[kh AA få‹AA

d{kk & 8

fVIi.kh

528) सहस्रदलपद्मस्था – या सहस्रदलानां पद्मे स्थिता अस्ति।

529) सर्ववर्णोपशोभिता – या सर्वैः वर्णैः शोभिता भवति।

530) सर्वायुधधरा – या सर्वान् आयुधान् दधाति।

531) शुक्लसंस्थिता – या शुक्लवर्णे संस्थिता अस्ति।

532) सर्वतोमुखी – यस्याः मुखानि सर्वतः सन्ति।

lokZnu&çhrfpÙkk ;kfdU;Eck&Lo:fi.kh A
Lokgk Lo/kk·efr! e/kk Jfr% Lefr! vuÙkek AA ffåAA

533) सर्वौदनप्रीतिचित्ता – यस्यै सर्वाणि ओदनानि प्रियाणि सन्ति।

534) याकिन्यम्बास्वरूपिणी – या याकिन्याः अम्बारूपेण प्रसिद्धा अस्ति।

535) स्वाहा – सा या अग्नेः आह्वानसमये मन्त्रेषु अन्तिमे उच्यते।

536) स्वधा – सा या स्वधास्वरूपा अस्ति।

537) अमतिः – या सा अज्ञानरूपेण स्थिता अस्ति।

538) मेधा – या ज्ञानरूपेण स्थिता अस्ति।

539) श्रुतिः – या वेदरूपे संस्थिता अस्ति।

540) स्मृतिः – या वेदानाम् अनुकर्त्री अस्ति।

541) अनुत्तमा – यस्याः परम् उत्तमं किमपि नास्ति।

i|.;dhfr% i|.;yH;k i|.;Jo.k&dhr|uk A

i|yke tkfp|rk cU/k&ekpuh cU/k|jkydk AA fffAA

542) पुण्यकीर्तिः – यस्याः कीर्तिः पवित्रा अस्ति।

543) पुण्यलभ्या – या पुण्यकर्मभिः लब्धुं शक्या अस्ति।

544) पुण्यश्रवणकीर्तना – यस्याः श्रवणं कीर्तनं च पुण्यम् अस्ति।

545) पुलोमजार्चिता – यस्याः पूजा इन्द्राणी पुलोमा करोति।

546) बन्धमोचिनी – या अस्मान् बन्धनान्मोचयति।

547) बन्धुरालका – सा या प्लवङ्गमा अस्ति।

foe'k:fi.kh fo|k fo;nkfn&txRçl% A

lo0;kf/k&ç'keuh loeR;|&fuokfj.kh AA ff„AA

548) विमर्शरूपिणी – सा विद्या यया अन्तर्धानं भवितुं शक्यते।

549) विद्या – या विद्यास्वरूपा अस्ति।

550) विद्यादिजगत्प्रसूः – सा या जगतः प्रसवित्री अस्ति।

551) सर्वव्याधिप्रशमनी – या सर्वासां व्याधीनां प्रशमनकर्त्री अस्ति।

552) सर्वमृत्युनिवारिणी – या सर्वप्रकारस्य मृत्योः निवारणं कर्तुं समर्था अस्ति।

vxx.;k·fpUR;:ik dfydYe"k&ukf'kuh A
dkR;k;uh dkygU=h deyk{k&fu"kfork AA ff…AA

553) अग्रगण्या – या पूज्येषु अग्रगण्या अस्ति।

554) अचिन्त्यरूपा – या विचारेण चिन्तयितुमशक्या।

555) कलिकल्मषनाशिनी – या कलिकालस्य पापनाशिनी अस्ति।

556) कात्यायनी – या ऋषेः कात्यायनस्य पुत्री अस्ति।

557) कालहन्त्री – या मृत्युदेवस्य हन्त्री अस्ति।

558) कमलाक्षनिषेविता – सा या विष्णुना पूजिता अस्ति।

16.2 Jhyfyrk lglukeLrk=e ¼ff†&f„‡½

rkEcwy&iwfjr&e[kh nkfMeh&dqlqe&çHkk A
e`xk{kh ekfguh e[;k eMkuh fe=:fi.kh AA ff†AA

559) ताम्बूलपूरितमुखी – यस्याः मुखं ताम्बूलेन पूरिता अस्ति।

560) दाडिमीकुसुमप्रभा – यस्याः वर्णः दाडिमस्य कुसुमम् इवास्ति।

561) मृगाक्षी – सा यस्याः नेत्रे मृगी इव स्तः।

562) मोहिनी – या सर्वान् मोहयति।

563) मुख्या – या सर्वेषु प्रमुखा अस्ति।

564) मृडानी – या सुखदात्री अस्ति।

565) मित्ररूपिणी – या सूर्य इव प्रकाशमाना अस्ति।

fuR;r`Irk Hkäfuf/k fu;U=h fuf[kys'ojh A
eSR;kfn&oklukyH;k egkçy;&lkf{k.kh AA ff‡AA

566) नित्यतृप्ता – या सदैव सन्तुष्टा भवति।

567) भक्तनिधिः – या भक्तानां निधिः अस्ति।

568) नियन्त्री – या सा सर्वान् नियन्त्रयति।

569) निखिलेश्वरी – या सर्वस्य ब्रह्माण्डस्य देवी अस्ति।

570) मैत्र्यादिवासनालभ्या – या मैत्र्यादिसद्गुणैः प्राप्तुं शक्या अस्ति।

571) महाप्रलयसाक्षिणी – या महतः प्रलयस्य साक्षिभूता अस्ति।

ijk 'kfä% ijk fu"Bk çKku?ku&:fi.kh A
ek/ohikukylk eÙkk ekr`dk&o.kZ&:fi.kh AA ff^AA

572) पराशक्तिः – या पराशक्तिरूपेण प्रसिद्धा अस्ति।

573) परानिष्ठा – यस्याः परं निष्ठा नास्ति।

574) प्रज्ञानघनरूपिणी – या श्रेष्ठस्य ज्ञानस्य स्वरूपा अस्ति।

575) माध्वीपानालसा – सा या माध्वीरसपानेन अन्येषु रुचिं न प्रदर्शयति।

576) मत्ता – सा मदयुता प्रतीयते।

577) मातृकावर्णरूपिणी – सा या मातृकादिवर्णस्वरूपा अस्ति।

egkdSykl&fuy;k e`.kky&e`n~&nks yZrk A
eguh;k n;kewfrZ egkl kezkT;&'kkfyuh AA ff%AA

578) महाकैलासनिलया – यस्याः निवासः महाकैलासे अस्ति।

579) मृणालमृदुदोर्लता – यस्याः पार्श्वे मृणालस्य कमलस्य लतारूपेण अस्त्राणि सन्ति।

580) महनीया – या पूज्या अस्ति।

581) दयामूर्तिः – या दयायाः मूर्तिः अस्ति।

582) महासाम्राज्यशालिनी – सम्पूर्णं विश्वं यस्याः साम्राज्यम् अस्ति।

vkRefo|k egkfo|k Jhfo|k dkelsfork A
Jh&"kksM'kk{kjh&fo|k f=dwVk dkedksfVdk AA ffŠAA

583) आत्मविद्या – सा आत्मनः ज्ञानम् अस्ति।

584) महाविद्या – सा महती विद्यारूपेण विद्यते।

585) श्रीविद्या – या देव्याः विद्या ज्ञानं वा अस्ति।

586) कामसेविता – कामदेवः यस्याः सेवां करोति।

587) श्रीषोडशाक्षरीविद्या – सा या षोडशाक्षरमन्त्रविद्या रूपेण प्रतिष्ठिता अस्ति।

588) त्रिकुटा – या त्रिषु भागेषु विभक्ता अस्ति।

589) कामकोटिका – कामः एव कोटिः यस्याः सा।

dVk{k&fd³djh&Hkwr&deyk&dksfV&lsfork A
f'kj%fLFkrk pUænfuHkk HkkyLFkUæ&/kuq%çHkk AA ff‹AA

590) कटाक्षकिङ्करीभूतकमलाकोटिसेविता – या कटाक्षपूर्णया –ष्ट्या सहस्रकोटिलक्ष्मीभिः सेविता अस्ति।

591) शिरःस्थिता – सा या शिरसि स्थिता अस्ति।

592) चन्द्रनिभा – सा या पूर्णिमायाः चन्द्र इवास्ति।

593) भालस्थे – या ललाटस्थिता अस्ति।

594) इन्द्रधनुष्प्रभा – यस्याः प्रभा इन्द्रधनुरिवास्ति।

ân;LFkk jfoç[;k f=dks.kkUrjnhfidk A

nk{kk;.kh nSR;gUrh n{k;K&fouk'kuh AA ƒ„åAA

595) हृदयस्था – या हृदये स्थिता अस्ति।

596) रविप्रख्या – या सूर्य इव भासते।

597) त्रिकोणान्तरदीपिका – या त्रिभुजे प्रकाश इवास्ति।

598) दाक्षायणी – या दक्षस्य पुत्री अस्ति।

599) दैत्यहन्त्री – या दैत्यवधकर्त्री अस्ति।

600) दक्षयज्ञविनाशिनी – या दक्षस्य यज्ञं विनाशितवती।

njkUnksfyr&nh?kk{kh nj&gklksTToyUe&e[kh A

xq#eqfrZj xq.kfuf/k xkekrk xqg tUeHkw AA ƒ„ƒAA

601) दरान्दोलितदीर्घाक्षी – या चञ्चलाक्षी अस्ति यस्य च नेत्रे दीर्घे स्तः।

602) दरहासोज्ज्वलन्मुखी – या स्वप्रसन्नतया सह प्रभया युक्ता अस्ति।

603) गुरुमूर्तिः – या गुरुमूर्तिः अस्ति।

604) गुणनिधिः – या गुणानां निधिः अस्ति।

605) गोमाता – या गोमातुः स्वरूपे अस्ति।

606) गुहजन्मभूः – या भगवतः सुब्रह्मण्यस्य जन्मस्थानम् अस्ति।

nso'kh n.MuhfrLFkk ngjkdk'k&:fi.kh A

çfriUeq[;&jkdkUr&frfFk&e.My&iwftrk AA f„„„AA

607) देवेशी – या देवतानां देवी अस्ति।

608) दण्डनीतिस्था – या न्यायं करोति दण्डं च ददाति।

609) दहराकाशरूपिणी – या विस्तृताकाशरूपे अस्ति।

610) प्रतिपन्मुख्यराकान्ततिथिमण्डलपूजिता – या पूर्णिमातः अमावस्यापर्यन्तं प्रतिपदादितिथिषु पूज्यते।

dykfRedk dykukFkk dk0;kyki&foukfsnuh A

lpkej&jek&ok.kh&l0;&nf{k.k&lsfork AA f„…AA

611) कलात्मिका – या कलास्वरूपा अस्ति।

612) कलानाथा – या कलानां स्वामिनी अस्ति।

613) काव्यालापविनोदिनी – या महाकाव्येषु विनोदिनी अस्ति।

614) सचामररमावाणीसव्यदक्षिणसेविता – या विद्यायाः देवी सरस्वती धनस्य च देविलक्ष्मीरूपेण सेविता अस्ति।

vkfn'kfä ve;k··Rek ijek ikouk—fr% A

vusddksfV&czãk.M&tuuh fnO;foxzgk AA f„†AA

615) आदिशक्तिः – या जगतः आदिशक्तिरूपेण संस्थिता अस्ति।

616) अमेया – या मातुं नैव शक्या।

617) आत्मा – या आत्मरूपेण स्थिता अस्ति।

618) परमा – अन्येभ्यः या उत्तमा अस्ति।

619) पावनाकृतिः – यस्याः आकृतिः पवित्रा अस्ति।

620) अनेककोटिब्रह्माण्डजननी– या अनेककोटिब्रह्माण्डानां जननी अस्ति।

621) दिव्यविग्रहः – या सुचारुतया निर्मिता अस्ति।

Dyhadkjh dsoyk xqák dSoY;&innkf;uh A

f=iqjk f=txn~oU|k f=efrZ% f=n'ks'ojh AA f„‡AA

622) क्लींकारी – सा क्लीम् इत्यस्य आकृतिः अस्ति।

623) केवला – सा या पूर्णा अस्ति स्वन्त्रा चास्ति।

624) गुह्या – या गुप्तरूपेण ज्ञेया अस्ति।

625) कैवल्यपददायिनी – या कैवल्यं मुक्तिं ददाति।

626) त्रिपुरा – या त्रयाणां पुराणां स्वामिनी अस्ति।

627) त्रिजगद्वन्द्या – या त्रिभिः लोकैः वन्दिता अस्ति।

628) त्रिमूर्ति – या त्रिमूर्ति (ब्रह्माविष्णुमहेशरूपेण) विद्यते।

629) त्रिदशेश्वरी – या सर्वासां देवीनां देवी अस्ति।

ikBxrk% ç'uk% 16-1

(1) रिक्तस्थानानि पूरयत् –

1. रक्तवर्णा .... गुडान्न–प्रीत–मानसा ।
2. .... मधुप्रीता बन्धिन्यादि–समन्विता ।
3. मुद्गौदनासक्त–चित्ता ....–स्वरूपिणी ।
4. सर्वौदन–.............................. याकिन्यम्बा–स्वरूपिणी ।
5. पुण्यकीर्तिः .... पुण्यश्रवण–कीर्तना ।
6. .... विद्या वियदादि–जगत्प्रसूः ।
7. ताम्बूल–पूरित–मुखी ....–कुसुम–प्रभा ।
8. .... भक्तनिधि`नियन्त्री निखिलेश्वरी ।
9. महाकैलास–.............................. मृणाल–मृदु–दोर्लता ।
10. कलात्मिका .... काव्यालाप–विनोदिनी ।

HkoUr% fd: f'kf{krkoUr%

- श्लोकानाम् उच्चारणम्य
- देव्याः ललितायै प्रयुक्तानां विशेषणशब्दानाम् अर्थज्ञानम्।
- देव्याः ललितायाः विशेषताः।

fVIi.kh

ikBkUrk% ç'uk%

1. निम्नानां पदानां हिन्द्याम् अर्थः लेखनीयः।

a) पददायिनी

b) पावनाकृतिः

c) देवेशी

d) गोमाता

e) रविप्रख्या

f) किङ्करी

mÙkjekyk

16.1

1. मांसनिष्ठा
2. मेदोनिष्ठा
3. साकिन्यम्बा
4. प्रीतचित्ता
5. पुण्यलभ्या

6. विमर्शरूपिणी
7. दाडिमी
8. नित्यतृप्ता
9. निलया
10. कलानाथा